

Bilim ve teknolojide eksiklerimiz politika mı?

Aykut Göker

Türk Bilim Politikası: 1983-2003, dönemin TÜBİTAK ve TAEK'ten sorumlu Devlet Bakanı olarak bu politika tasarımını ortaya koyan Prof. Dr. M. Nimet Özdaş'ın belirttiği gibi, uygulanmamıştır. Sayın Özdaş'ın, son yazımda değindiğim çalışmasındaki açıklamalarından, **Türk Bilim Politikası: 1983-2003**'ün Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nın (1985-89) hazırlanması sürecinde DPT tarafından dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. “1984'te Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nın Bilim-Araştırma-Teknoloji başlıklı, XV. Bölümü'nde iki sayfa bile tutmayan İlke ve Politikalar kısmında, ‘uzun dönemli plân, hedef ve stratejilerine ve ülkenin ekonomik, sınai ve sosyal amaçlarına uygun bir **Bilim ve Teknoloji Plânı** hazırlanacaktır. Bahis konusu **Ana Plân**'ın hazırlanmasında 1983 yılında sonuçlandırılan **Türk Bilim Politikası: 1983-2003** konulu çalışma bir hareket noktası olarak kabul edilecektir” dendiğine işaret eden Özdaş, bu ifadeden, DPT'nin yeni bir **Bilim Politikası** hazırlanmasını öngördüğü sonucunu çıkararak, “hâlbuki” diyor, “**Türk Bilim Politikası** hazırlanırken, DPT, Plân'ın kalkınma hedeflerini vermiş ve bu hedeflere bağlı olarak araştırma alanlarının tespit çalışmalarında DPT ve TÜBİTAK uzmanları beş toplantı yapmışlar ve 92X92'lik matrislerle yapılan programlama sonucunda araştırma öncelikleri elde edilmişti. Bu çalışma birkaç ay sürmüş ve çok güçlü bir ekip tarafından yürütülmüştü. Böyle bir çalışmayı bir daha yapacak ekip kapasitesini oluşturmak hiç de kolay değildi ve tabiatı ile bu çapta bir çalışma bugüne kadar yapılamadı.”

Türk Bilim Politikası: 1983-2003'ün bir **politika** ortaya koyduğu, oysa, Beşinci Beş Yıllık Plân'ın, bu **politikayı** “hareket noktası olarak kabul edip” uygulamaya yönelik bir **Ana Plân** hazırlanmasını öngördüğü ve bunda bir yanlış olmadığı söylenebilir. Ancak, Özdaş'ın haklı olduğu nokta şudur ki, Türk Bilim Politikası: 1983-2003 bir politika belirleme çalışması olmanın yanında, bu politikayı uygulamaya yönelik bir **Ana Plân** çalışmasıdır da; üstelik, çalışmanın bu aşamasına, DPT uzmanları da katılmışlardır. Buna rağmen, Beşinci Beş Yıllık Plân'da, Türk Bilim Politikası: 1983-2003 ne bir politika ne de bir Ana Plân dokümanı olarak dikkate alınmıştır.

Peki, Beşinci Beş Yıllık Plân'da öngörüldüğü gibi, bir “Bilim ve Teknoloji Plânı” hazırlandı mı? Görünüşe göre, evet; ama, dört yıl sonra, 1988'de, Altıncı Beş Yıllık Plân hazırlık çalışmaları sırasında oluşturulan Özel İhtisas Komisyonu'nca **Bilim-Araştırma-Teknoloji Ana Plânı** adını taşıyan bir doküman hazırlanmıştır. Ancak, bu dokümanda da, adı anılmakla birlikte, Türk Bilim Politikası: 1983-2003'ün öngörülleri dikkate alınmamıştır. Aslında bu doküman, kapağında ‘**Ana Plân**’ yazılı olmasına rağmen, Komisyon üyelerinin bilim ve teknoloji [B-T] sorunlarıyla ilgili görüşlerini ortaya koydukları bir **komisyon raporu** mahiyetindedir. Zaten, üyelerin kendileri de bir plân hazırlamadıklarının farkında olmalı ki, ‘*Türkiye'nin bilim-araştırma-teknoloji alanındaki amaçları*’nı sayarken, 2. madde olarak; ‘*B-T plânlaması yapılmalıdır*’ demektedirler; ama, bu da yapılmamıştır.

1983'ten 93'e bir on yıl böyle geçmiş; bu kez **BTYK**'nın 3 Şubat **1993**'te onayladığı **Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993-2003**'le yeni bir politika ortaya konmuştur. Bu köşeyi izleyenler hatırlayacaklar, 1995'te **Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi**, 1997'de **Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası Çalışması**'yla geliştirilen bu politikanın hayata

geçirilebilmesi için TÜBİTAK, DTM, TTGV, TESİD gibi kuruluşlar çaba da göstermişlerdir. Ne var ki, bu çabalar, öngörülen politikanın sistemik bir bütünlük, siyasi kararlılık ve süreklilik içinde uygulanmasına yetmemiş ve 2003 için belirlenen çoğu hedefe ulaşamayacağı anlaşılmıştır. Demek ki, Türkiye'nin, B-T bağlamında temel eksikliği, sanıldığı gibi, politika tasarımının olmaması değil, ya 1983'te olduğu gibi, varolanın uygulanmaması, ya da 1993 sonrasında olduğu gibi, tam olarak uygulanamamasıdır. Eğer bu tespit doğruysa, Türkiye'nin B-T'de gerilerde kaldığını görenler sorunu çözmek için hemen bir politika tasarlayalım diye işe başlamadan önce mutlaka eskiyi iyi değerlendirmeliler ve şu sorunun yanıtını aramalılar: Anılan politikalar yanlış olduğu için mi rafa kaldırıldı ya da tam uygulanamadı; yoksa, bizde eksik olan başka bir şey mi var? Bu sorunun 1993 sonrasıyla ilgili kısmı için tekrar Prof. Dr. Erol Taymaz'ın çalışmasına döneceğiz.

agoker@ttgv.org.tr

CBT, 19 Mayıs 2001.